

Tıp Bilişimi Eğitime Katkı Veren Önde Gelen 10 İnternet Sitesinin Kalite Değerlendirmesi

Ozan AKÇAY^a, Gökhan KARAKÜLAH^a, Oğuz DİCLE^a

^aDokuz Eylül Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Medikal İnfomatik AD, İzmir

Quality Assessment of 10 Leading Websites Supporting Education of Medical Informatics

Abstract

Due to its structure, İnternet is a hard-to-control source of information. It is subject to a discussion that millions of websites serving as information resource are of high quality and trusty. In recent years, some tools have been started to develop in order to assess the websites for their quality of information, reliability, accordance with ethical values, etc. With the direction of such a guide, it was evaluated 10 leading websites, which are accepted as supporters of medical informatics education, according to their contents, structures and functionalities, accordance to ethical criteria, and continuities in quality of service, and then it was made a classification in proportion to their weighted score of assessment.

Key Words:

Medical Informatics Education; Quality Assessment Test; Websites

Özet

İnternet, yapısı gereği denetimi güç bir bilgi kaynağıdır. Bilgi sunumu yapan milyonlarca sitenin ne denli kaliteli ve güvenilir olduğu tartışma konusudur. Son yıllarda İnternet sitelerinin bilgi nitelikleri, güvenilirlikleri, etik değerlere verdikleri önem gibi kıstaslar doğrultusunda değerlendirilmeleri için araçlar geliştirilmeye başlanmıştır. Bu amaçla hazırlanan bir rehber doğrultusunda tıp bilişimi eğitime doğrudan katkı verdiği kabul edilen 10 önde gelen sitenin değerlendirmesinin yapıldığı çalışmamızda sitelerin içeriği, yapı ve işlevselliği, güvenilirliği, etik değerlere uyumu ve kalitede süreklilik açısından taşıdığı özellikler irdelenmiş ve değerlendirme kıstaslarının ağırlıklı puanlarına göre bir sınıflandırma yapılmıştır.

Anahtar Kelimeler:

Tıp Bilişimi Eğitimi; Kalite Değerlendirme Testi; İnternet Siteleri

1. Giriş

Günümüzde bilgiye ulaşmadaki kolaylık ve bilgi sunumundaki çeşitlilik, belli bir denetleyicisi ve standartı olmayan internet gibi kaynaklardan elde edilen bilginin sunum şeklinin ve doğruluğunun çeşitli kıstaslar koyularak sorgulanmasına neden olmaktadır [1]. İnsan sağlığı söz konusu olduğunda, bu sorgulama, hem bilgiyi sunanlar hem de ona ulaşım faydalananlar açısından farklı biçimde ele alınarak, söz konusu bilginin ne kadar kullanılabilir olduğu sorgulanmaktadır [2]. Bu sorgulamanın belli bir ölçek yardımı ile yapılması geçerliliğini ve güvenilirliğini artırıcı bir unsurdur.

2. Gereç ve Yöntem

Bu çalışmada, Dokuz Eylül Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Medikal İnfomatik Ana Bilim Dalı'nda Öğretim Üyesi olarak görev yapmakta olan bir Tıp Doktoru ve 2005 yılından beri aynı Ana Bilim Dalı'nın Tıbbi Bilişim Yüksek Lisans Programı'na devam eden bir Bilgisayar Mühendisi ve bir Biyolog'tan oluşan 3 kişilik bir çalışma grubu yer almıştır.

İlk olarak her bir grup üyesi internetteki çeşitli arama motorlarını kullanarak tıbbi bilişim ile ilgili 10'ar tane internet sitesi belirlemiştir. Bu sitelerin belirlenmesinde şu kıstaslar göz önünde bulundurulmuştur: (1) *medical informatics* anahtar sözcüklerini içeren bir arama girildiğinde Google arama motorunun döndürdüğü ilk 100 sonuç içinde yer alması, (2) özellikle Tıbbi Bilişim'in ilgilendiği konular[3] ile ilgili bilgi vermek amaçlı kurulmuş bir site olması, (3) içeriği bakımından Tıbbi Bilişim eğitimi için kullanılabilir ve birden çok başlık altında düzenlenmiş makale, sözlük, ders notu, konu anlatımı gibi yazılı, sesli veya görsel materyal içermesi.

Şekil-1. Arama motoru Google'da yapılmış örnek arama sonucu

Sonraki aşamada, ayrı ayrı bulunan web siteleri üzerinde ortaklaşa yapılan ikinci bir eleme ile üzerinde kalite değerlendirmesi yapılacak 10 site belirlenmiş ve bu sitelere "Sağlık Alanındaki İnternet Sitelerinin Değerlendirilmesi İçin Bir Rehber Önerisi" [4] isimli çalışmadaki kalite testi uygulanmıştır. Bu test, içerik, yapı ve işlev, güvenilirlik, etik ve kalite isimli 5 ana başlık altında geliştirilmiş EVET/HAYIR şeklinde cevaplanan toplam 89 sorudan oluşmakta ve her bölümün ağırlıklı puanları doğrultusunda, ele alınan internet sitesini toplamda 100 puan üzerinden değerlendiren bir sonuç elde edilmesini sağlamaktadır.

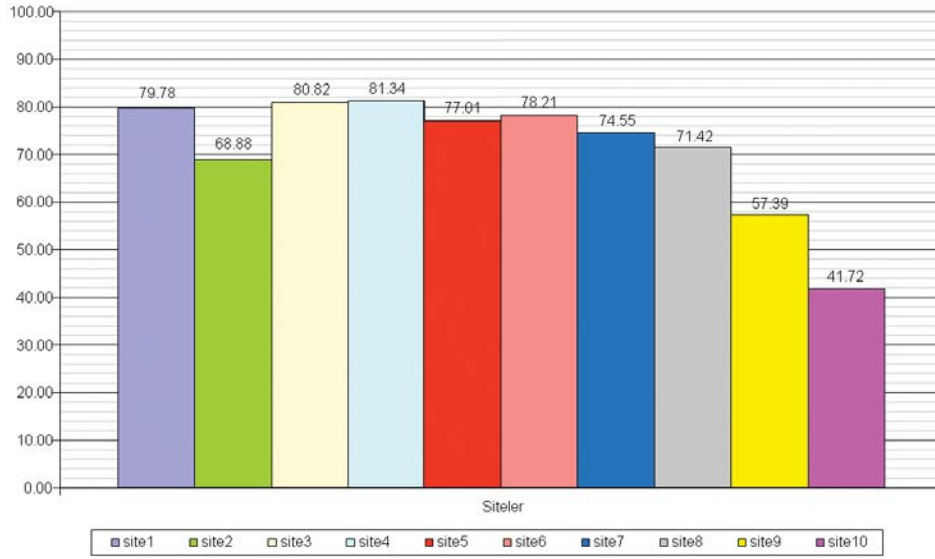
Seçilen 10 İnternet sitesinden her biri, çalışma grubundaki Bilgisayar Mühendisi tarafından ayrı ayrı değerlendirilmiş ve böylece her site için değerlendirme sonucu bulunmuştur. Anket uygulanırken, kalite başlığı altındaki "Site kendisine yöneltilen sorulara kabul edilebilir bir hızla cevap veriyor mu?" sorusu hiçbir sitenin değerlendirmesinde kullanılmamış, böylece değerlendirme, bu sorunun anketin kalite bölümüne vereceği %34,33'lük ve anket toplamına vereceği %1,7'lik ağırlıklı puan eksik kalarak sonuçlandırılmıştır.

Değerlendirmeye alınan sitelerden, site1 ve site2 akademik; site3, site 4, site5 ve site6 çevirim içi tam metin ulaşım hizmeti sunan dergi siteleri; site7, site8, site9 ve site10 ise tıbbi bilişim ile ilgili dernek veya kar amacı olmayan kuruluşların internet siteleridir.

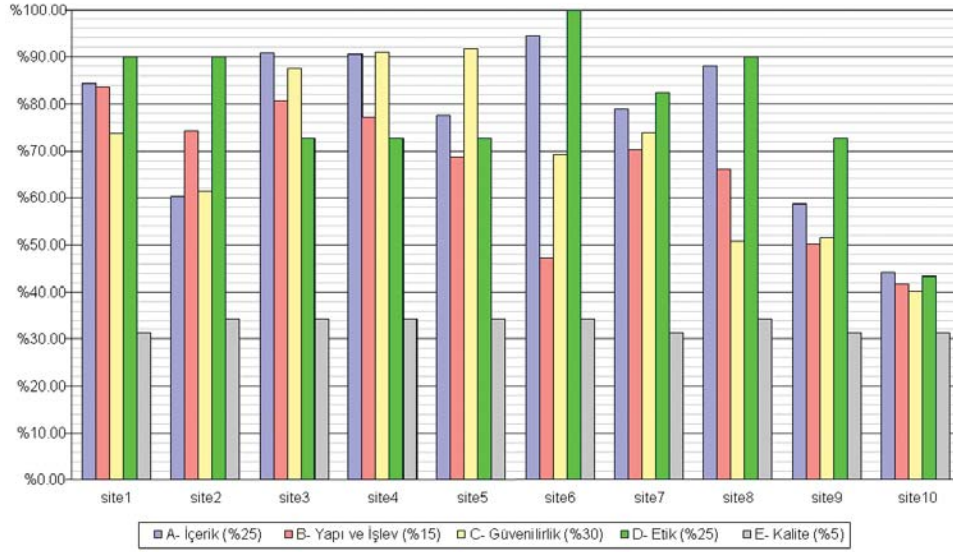
3. Bulgular

Araştırma verileri değerlendirildiğinde, hiçbir sitenin, kategorilerin tümünde en yüksek puanı tek başına alamadığı görülmektedir.

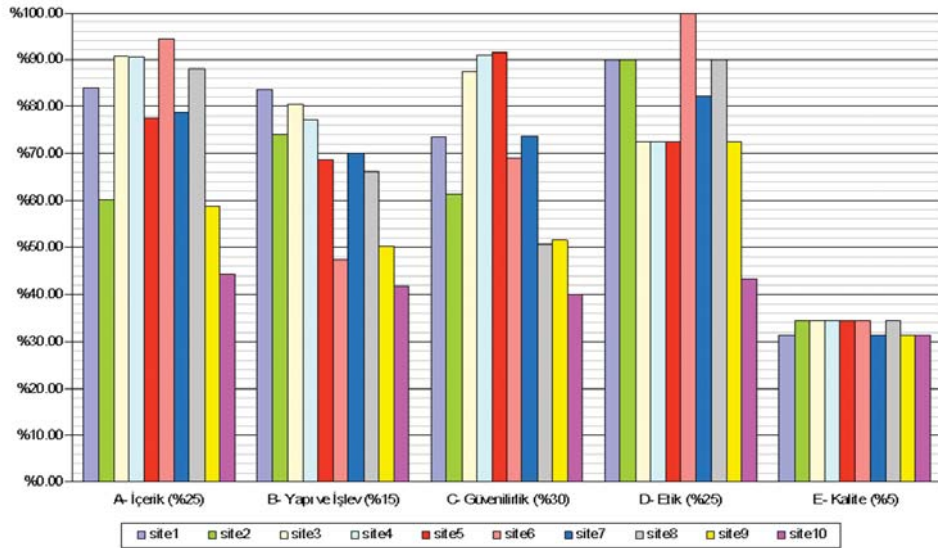
Şekil-2'de yer aldığı üzere, toplamda en yüksek ağırlıklı puanı site4'ün almış olmasına rağmen, Şekil-3 ve Şekil-4'e bakıldığında, değerlendirme kategorilerine göre en yüksek ağırlıklı puanları içerik ve etik başlıklarında site6'nın, yapı ve işlev başlığında site1'in, güvenilirlik başlığında ise site5'in aldığı görülmektedir.

Şekil-2. İnternet Sitelerinin Toplam Ağırlıklı Puanları

Şekil-3. İnternet Sitelerinin Kategorilere Göre Aldığı Ağırlıklı Puanlar

Şekil-4. Değerlendirme Başlıklarına Göre Sitelerin Aldıkları Ağırlıklı Puanlar

4. Tartışma ve Sonuç

Tıbbi bilişim eğitimi alanında bilgi sunan siteler, çeşitliliği ve internetin doğasından kaynaklanan esneklikler nedeniyle güvenilirlik sorunu taşır. Bu sorunun aşılması amacıyla zaman zaman çeşitli çalışmalar yapılmıştır [1]. Ortaya konan çözümlerden biri sitelerin kalite değerlendirmelerinin yapılmasıdır [5]. Konuyla ilgili ortak kavramlar ve değerler çerçevesi henüz olgunluğa ulaşmamış olmasına rağmen, bu alanda kullanılan az sayıda ölçekle yapılan değerlendirmeler kullanıcılara belli düzeyde yardımcı olabilmektedir [2, 6]. Bu amaçla geliştirilen bir rehberin kullanıldığı çalışmamızın bulguları geçerlilik testleri henüz tamamlanmamış bir ankete dayandığı için ham bulgular olarak ele alınmalıdır. Yapılacak ek çalışmalarla gerekli düzeltmelerden sonra elde edilecek sonuçların çözümlenmesinin, kullanılan aracın niteliğini ortaya çıkartmak açısından da önemi ortadadır [7]. Böyle bir çalışmada ek olarak gruplar arası ilişkilerin çözümlenmesi de mümkün olabilecektir.

Ancak öncü bulgular üzerinden bir değerlendirme yapıldığında bile en fazla başvuru yapılan sitelerden olan söz konusu 10 site ile ilgili oldukça farklı sonuçların ortaya çıkması, bu amaçla başvuru yapılan sitelerin daha dikkatle kullanılmasını ortaya çıkarmıştır. İçerik bakımından zengin olan sitelerin işlevselliğinin azaldığı, hizmet kalitelerini artırmak amacıyla yaptıkları çalışmalarla ilgili kullanıcıyı bilgilendirmeye çok da önem vermedikleri, ortaya konan sonuçlardan çıkartılabilecek yorumlardır.

Yapılan bu çalışmada hem kullanılan ölçüm aracıyla hem de çalışmanın yöntemiyle ilgili kısıtlılıklar vardır. Ankette yer alan 5 bölümden 4'ünde her site çok çeşitli puanlar almıştır. Buna karşın, kalite başlığı altında, 10 siteden 4'ünün bir puanı, 6'sının diğer bir puanı almak koşuluyla sadece iki farklı puan değerini elde etmelerinden, uygulanan anketteki kalite başlığının yeterince seçici olmadığı anlaşılmaktadır. Bunun yanında, anketin geçerlilik testlerinin henüz yapılmamış olması ve değerlendirmenin sadece bir uzman tarafından yapılmış olması, çalışmanın güvenilirliğini azaltmaktadır.

Sonuç olarak, İnternet siteleri oluşturulurken, projenin -kullandığımız değerlendirme kriterlerinden bazılarını öne çıkarıp geri kalanları vasat bırakacak şekilde- belli taraflarına ağırlık verilmesi, istenen bir yaklaşım olmamasına karşın, örneği az raslanır bir olgu değildir [6, 8]. Projenin bir bütün olarak ele alınması gerektiği, sitenin sunduğu içeriğin yanında işlevselliğinin de sürekli gözlenerek artan bilgi yoğunluğunu en iyi şekilde sunabilecek araçlarla donatılması ve kullanıcılar arasında moda olan, siteye değer katan hizmetlerin çeşitliliğine de dikkat edilmesi gerektiği gerçeğinin önemi gözardı edilmemelidir.

5. Kaynakça

- [1] Eysenbach G, Powell J, Kuss O, Sa ER. Empirical studies assessing the quality of health information for consumers on the world wide web: a systematic review. JAMA. 2002 May 22-29;287(20):2691-700. Review.
- [2] Bernstam EV, Shelton DM, Walji M, Meric-Bernstam F. Instruments to assess the quality of health information on the World Wide Web: what can our patients actually use? Int J Med Inform. 2005 Jan;74(1):13-9.
- [3] <http://www.amia.org/inside/faq/whatis.asp>
- [4] Karakülah G, Akçay O, Dicle O. Sağlık Alanındaki İnternet Sitelerinin Değerlendirilmesi İçin Bir Rehber önerisi, Mezuniyet Sonrası Tıp Eğitimi Sempozyumu, 2007, Ankara
- [5] Kim P, Eng TR, Deering MJ, Maxfield A. Published criteria for evaluating health related web sites: review. BMJ. 1999 Mar 6;318(7184):647-9. Review.
- [6] O'Grady L. Future directions for depicting credibility in health care web sites. Int J Med Inform. 2006 Jan;75(1):58-65. Epub 2005 Aug 25.
- [7] Gagliardi A, Jadad AR. Examination of instruments used to rate quality of health information on the internet: chronicle of a voyage with an unclear destination. BMJ. 2002 Mar 9;324(7337):569-73.
- [8] Curro V, Buonomo PS, Onesimo R, de Rose P, Vituzzi A, di Tanna GL, D'Atri A. A quality evaluation methodology of health web-pages for non-professionals. Med Inform Internet Med. 2004 Jun;29(2):95-107.

6. Sorumlu Yazarın Adresi

Araş. Gör. Ozan AKÇAY
Dokuz Eylül Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü
Medikal İnfomatik A.D.
35340 İnciraltı-İZMİR

E-posta: ozan.akcay@deu.edu.tr • ozan.akcay@gmail.com